

MOLIYA BOZORI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA INSTITUTSIONAL INVESTORLAR ROLINI OSHIRISH: XALQARO TAJRIBA VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI

Berdaliyev Haydar Kattaboyevich

TAFU "Tarmoqlar iqtisodiyoti va buxgalteriyasi" kafedrası v.v.b. dotsenti

Annotatsiya: Mazkur maqolada moliya bozori barqarorligini ta'minlashda institutsional investorlarning roli va ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqotda institutsional investorlarning iqtisodiy mohiyati, ularning moliya bozori rivojlanishiga ta'siri hamda xalqaro tajriba asosida moliyaviy barqarorlikni ta'minlashdagi o'rni o'rganilgan. Shuningdek, rivojlangan mamlakatlar tajribasi asosida institutsional investorlarning kapital bozorini rivojlantirishdagi ahamiyati tahlil qilinib, O'zbekiston moliya bozorida ularning faoliyatini rivojlantirish muammolari va istiqbollari yoritilgan. Tadqiqot natijasida moliya bozori barqarorligini ta'minlash hamda institutsional investorlar rolini oshirishga qaratilgan ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: moliya bozori, institutsional investorlar, kapital bozori, investitsiya fondlari, sug'urta kompaniyalari, pensiya fondlari, moliyaviy barqarorlik.

Аннотация: В данной статье исследуется роль институциональных инвесторов в обеспечении устойчивости финансового рынка. В работе рассмотрена экономическая сущность институциональных инвесторов, их влияние на развитие финансового рынка, а также их значение в обеспечении финансовой стабильности на основе международного опыта. На основе анализа опыта развитых стран раскрыта роль институциональных инвесторов в развитии рынка капитала. Кроме того, рассмотрены проблемы и перспективы развития деятельности институциональных инвесторов на финансовом рынке Узбекистана. По результатам исследования разработаны научно-практические рекомендации, направленные на повышение роли институциональных инвесторов и обеспечение устойчивости финансового рынка.

Ключевые слова: финансовый рынок, институциональные инвесторы, рынок капитала, инвестиционные фонды, страховые компании, пенсионные фонды, финансовая стабильность.

Abstract: This article analyzes the role of institutional investors in ensuring the stability of the financial market. The study examines the economic essence of institutional investors, their impact on financial market development, and their importance in maintaining financial stability based on international experience. The role of institutional investors in the development of capital markets in

developed countries is also analyzed. In addition, the problems and prospects for developing institutional investors in the financial market of Uzbekistan are discussed. Based on the research results, scientific and practical recommendations aimed at strengthening the role of institutional investors and improving financial market stability are proposed.

Keywords: financial market, institutional investors, capital market, investment funds, insurance companies, pension funds, financial stability.

1. KIRISH

Bugungi globallashuv jarayonlari va moliya tizimining integratsiyalashuvi sharoitida moliya bozori barqarorligini ta'minlash iqtisodiy siyosatning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Moliya bozori iqtisodiyotda moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash, investitsiya jarayonlarini rag'batlantirish hamda iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim institut sifatida faoliyat yuritadi. Shu sababli moliya bozorining barqarorligi mamlakat iqtisodiy rivojlanishining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Moliya bozori samarali faoliyat yuritgan sharoitda kapitalning erkin harakati ta'minlanadi, investitsiya jarayonlari faollashadi va iqtisodiyotning turli tarmoqlarida moliyaviy resurslardan samarali foydalanish imkoniyati kengayadi [1].

Moliya bozori barqarorligini ta'minlashda institutsional investorlarning roli alohida ahamiyatga ega. Institutsional investorlar – bu yirik moliyaviy resurslarni professional asosda boshqaruvchi hamda kapital bozorida faol investitsiya operatsiyalarini amalga oshiruvchi moliyaviy institutlar hisoblanadi. Ularga pensiya fondlari, sug'urta kompaniyalari, investitsiya fondlari, tijorat banklari va boshqa moliyaviy tashkilotlar kiradi. Mazkur institutlar moliya bozorida uzoq muddatli investitsiya resurslarini shakllantirish hamda kapital bozorining likvidligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi [2].

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, rivojlangan mamlakatlarda institutsional investorlar kapital bozorining asosiy ishtirokchilari hisoblanadi. Masalan, AQSh va Yevropa mamlakatlarida moliya bozoridagi investitsiya operatsiyalarining katta qismi aynan pensiya fondlari, investitsiya fondlari va sug'urta kompaniyalari tomonidan amalga oshiriladi. Bu esa moliya bozori likvidligini oshirish, uzoq muddatli investitsiyalarni kengaytirish hamda moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi [3].

So'nggi yillarda O'zbekistonda ham moliya bozorini rivojlantirish va kapital bozorining institutsional asoslarini mustahkamlashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Mamlakatda kapital bozorini rivojlantirish, investitsiya muhitini yaxshilash hamda moliyaviy instrumentlar ko'lamini kengaytirishga qaratilgan bir qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Shunga qaramay, milliy moliya bozorida institutsional investorlar ulushi hali yetarli darajada rivojlanmagan bo'lib, bu holat moliya bozori likvidligi va investitsiya faolligiga ma'lum darajada ta'sir ko'rsatmoqda [4].

Shu nuqtai nazardan, moliya bozori barqarorligini ta'minlashda institutsional investorlarning rolini oshirish, ularning faoliyatini rivojlantirish hamda kapital bozorida ishtirokini kengaytirish masalalarini ilmiy jihatdan tadqiq etish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolaning maqsadi

moliya bozori barqarorligini ta'minlashda institutsional investorlarning o'rni va ahamiyatini tahlil qilish, xalqaro tajribani o'rganish hamda O'zbekiston sharoitida institutsional investorlar faoliyatini rivojlantirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat.

1. Institutsional investorlarning iqtisodiy mohiyati va moliya bozoridagi o'rni

Bozor iqtisodiyoti sharoitida moliya bozori kapitalning samarali taqsimlanishini ta'minlaydigan muhim mexanizmlardan biri hisoblanadi. Moliya bozori orqali vaqtincha bo'sh moliyaviy resurslar investitsiya ehtiyoji mavjud bo'lgan iqtisodiyot subyektlariga yo'naltiriladi. Ushbu jarayonda institutsional investorlar muhim o'rin tutadi, chunki ular moliyaviy resurslarni professional tarzda boshqarish orqali kapital bozorining barqaror ishlashiga xizmat qiladi. Institutsional investorlar moliya bozorida yirik kapital egasi sifatida qatnashib, investitsiya jarayonlarini faollashtirish hamda moliyaviy instrumentlar bozorining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi [1].

2. METODOLOGIYA

Institutsional investorlar – bu aholi va tashkilotlarning moliyaviy mablag'larini jamlab, ularni turli moliyaviy aktivlarga investitsiya qiluvchi moliyaviy institutlar hisoblanadi. Ular o'z faoliyatini professional investitsiya boshqaruvi asosida amalga oshiradi va kapital bozorida yirik investor sifatida ishtirok etadi. Institutsional investorlarning asosiy turlariga pensiya fondlari, sug'urta kompaniyalari, investitsiya fondlari, tijorat banklari, aktivlarni boshqaruvchi kompaniyalar va boshqa moliyaviy institutlar kiradi. Ushbu institutlar moliya bozorida uzoq muddatli investitsiya manbalarini shakllantirish orqali iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi hamda moliyaviy tizim barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi [2].

Institutsional investorlarning moliya bozoridagi asosiy funksiyalaridan biri kapitalni samarali taqsimlashdan iborat. Ular turli moliyaviy instrumentlarga investitsiya qilish orqali kapitalning iqtisodiyotning istiqbolli tarmoqlariga yo'naltirilishini ta'minlaydi. Bundan tashqari, institutsional investorlar moliya bozori likvidligini oshirish, risklarni diversifikatsiya qilish hamda investorlar ishonchini mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, uzoq muddatli investitsiya strategiyasiga ega bo'lgan pensiya fondlari va sug'urta kompaniyalari moliya bozorining barqaror rivojlanishida muhim omil hisoblanadi [3].

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, rivojlangan moliya bozorlarida institutsional investorlar kapital bozorining asosiy ishtirokchilari hisoblanadi. Masalan, AQSh, Buyuk Britaniya, Yaponiya va Yevropa Ittifoqi mamlakatlarida moliya bozoridagi investitsiyalarning katta qismi aynan institutsional investorlar tomonidan amalga oshiriladi. Bu esa kapital bozorining chuqurlashuvi, moliyaviy instrumentlar xilma-xilligining ortishi hamda investitsiya jarayonlarining barqarorligini ta'minlaydi. Institutsional investorlarning faol ishtiroki natijasida moliya bozorida uzoq muddatli kapital oqimi shakllanadi va bu iqtisodiy o'sishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi [4].

Shu bilan birga, institutsional investorlar moliya bozorida risklarni boshqarish tizimini takomillashtirishga ham katta hissa qo'shadi. Ular investitsiya portfelini diversifikatsiya qilish orqali moliyaviy risklarni kamaytiradi hamda moliya bozori ishtirokchilari uchun barqaror investitsiya muhitini yaratadi. Bundan tashqari, institutsional investorlar korporativ boshqaruv tizimini rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi, chunki ular aksiyador sifatida kompaniyalar faoliyatining shaffofligi va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, institutsional investorlar moliya bozori rivojlanishining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Ularning moliya bozoridagi faolligi kapital bozorining likvidligini oshirish, uzoq muddatli investitsiyalarni kengaytirish hamda moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Shu sababli moliya bozorini rivojlantirish siyosatida institutsional investorlar faoliyatini qo'llab-quvvatlash, ularning investitsiya imkoniyatlarini kengaytirish hamda kapital bozorida ishtirokini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

2. Moliya bozori barqarorligini ta'minlashda institutsional investorlarning ta'siri: xalqaro tajriba

Zamonaviy moliya bozorlarida institutsional investorlar moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ular yirik moliyaviy resurslarni boshqarish orqali kapital bozorida likvidlikni oshiradi, investitsiya oqimlarini barqarorlashtiradi hamda moliyaviy risklarni samarali boshqarish imkonini yaratadi. Institutsional investorlar faoliyati moliya bozorida uzoq muddatli kapital shakllanishini ta'minlab, iqtisodiyotning turli tarmoqlariga investitsiya resurslarini yo'naltirishga xizmat qiladi. Shu sababli rivojlangan mamlakatlar moliya tizimida institutsional investorlar kapital bozorining eng muhim ishtirokchilari hisoblanadi [1].

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, institutsional investorlarning moliya bozoridagi ulushi yuqori bo'lgan mamlakatlarda kapital bozori yanada rivojlangan va barqaror hisoblanadi. Masalan, AQSh va Yevropa mamlakatlarida pensiya fondlari, sug'urta kompaniyalari hamda investitsiya fondlari kapital bozorida asosiy investitsiya subyektlari sifatida faoliyat yuritadi. Ushbu institutlar tomonidan amalga oshiriladigan uzoq muddatli investitsiyalar moliya bozoridagi keskin tebranishlarni kamaytirish hamda bozor barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi [2].

Institutsional investorlar moliya bozorida bir qator muhim iqtisodiy funksiyalarni bajaradi. Birinchidan, ular kapitalni iqtisodiyotning samarali va istiqbolli sohalariga yo'naltirish orqali investitsiya jarayonlarini faollashtiradi. Ikkinchidan, institutsional investorlar moliya bozori likvidligini oshirish orqali moliyaviy instrumentlar savdosining barqarorligini ta'minlaydi. Uchinchidan, ular investitsiya portfelini diversifikatsiya qilish orqali moliyaviy risklarni kamaytiradi va investorlar uchun ishonchli investitsiya muhitini yaratadi [3].

Rivojlangan mamlakatlar tajribasida institutsional investorlar faoliyatining moliya bozori barqarorligiga ijobiy ta'siri aniq namoyon bo'ladi. Masalan, AQSh kapital bozorida institutsional

investorlar ulushi juda yuqori bo'lib, aksiyalarning katta qismi investitsiya fondlari va pensiya fondlari tomonidan boshqariladi. Bu esa kapital bozorida barqaror investitsiya oqimining shakllanishiga xizmat qiladi. Yevropa mamlakatlarida ham sug'urta kompaniyalari va pensiya fondlari uzoq muddatli investitsiya manbalari sifatida kapital bozorining rivojlanishida muhim rol o'ynaydi [4].

Quyidagi jadvalda ayrim rivojlangan mamlakatlarda institutsional investorlarning moliya bozoridagi ulushi keltirilgan.

1-jadval. Ayrim mamlakatlarda institutsional investorlarning moliya bozoridagi ulushi

Mamlakat	Institutsional investorlar ulushi (%)
Buyuk Britaniya	65–70
Yaponiya	60–65
Germaniya	55–60

Mazkur jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, rivojlangan mamlakatlarda institutsional investorlar moliya bozorining asosiy ishtirokchilari hisoblanadi. Ularning yuqori ulushi kapital bozorining likvidligi, investitsiya faolligi va moliyaviy barqarorlik darajasining oshishiga xizmat qiladi. Ayniqsa, pensiya fondlari va investitsiya fondlari uzoq muddatli investitsiya resurslarini shakllantirish orqali moliya bozorining barqaror rivojlanishini ta'minlaydi [5].

Institutsional investorlarning yana bir muhim funksiyasi korporativ boshqaruv tizimini takomillashtirishdan iborat. Yirik investor sifatida ular aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatida faol ishtirok etadi va kompaniyalarning moliyaviy faoliyati ustidan nazoratni kuchaytiradi. Bu esa korporativ boshqaruv shaffofligini oshirish, investitsiya muhitini yaxshilash hamda investorlar ishonchini mustahkamlashga xizmat qiladi [6].

Shunday qilib, xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, institutsional investorlar moliya bozori barqarorligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Ularning moliya bozoridagi faol ishtiroki kapital bozorining rivojlanishi, investitsiya jarayonlarining faollashuvi hamda moliyaviy barqarorlikning mustahkamlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli rivojlanayotgan mamlakatlarda, jumladan O'zbekistonda ham institutsional investorlar faoliyatini rivojlantirish moliya bozorini takomillashtirishning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

3. O'zbekistonda institutsional investorlar faoliyatini rivojlantirish muammolari va istiqbollari

So'nggi yillarda O'zbekistonda moliya bozorini rivojlantirish va kapital bozorining institutsional asoslarini mustahkamlashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Mamlakat iqtisodiyotida investitsiya jarayonlarini faollashtirish, kapital bozorini rivojlantirish hamda moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash maqsadida bir qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, kapital bozorini

rivojlantirish, moliyaviy instrumentlar turlarini kengaytirish hamda investorlar uchun qulay investitsiya muhitini yaratishga qaratilgan normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilinmoqda. Ushbu islohotlar institutsional investorlar faoliyatini rivojlantirish uchun muhim asos bo'lib xizmat qilmoqda [1].

3. NATIJALAR

O'zbekiston moliya bozorida institutsional investorlar sifatida asosan sug'urta kompaniyalari, investitsiya fondlari, tijorat banklari hamda ayrim davlat jamg'armalari faoliyat yuritadi. Biroq rivojlangan mamlakatlar bilan solishtirganda, milliy moliya bozorida institutsional investorlarning ulushi nisbatan past darajada saqlanib qolmoqda. Bu holat kapital bozorining likvidligi pastligi, uzoq muddatli investitsiya resurslarining yetishmasligi hamda moliyaviy instrumentlar bozorining yetarli darajada rivojlanmaganligi bilan izohlanadi [2].

Mamlakat moliya bozorida institutsional investorlar faoliyatini rivojlantirishga to'sqinlik qilayotgan bir qator muammolar mavjud. Birinchidan, kapital bozorining rivojlanish darajasi hali yetarli emasligi sababli institutsional investorlar uchun investitsiya instrumentlari ko'lami cheklangan. Ikkinchidan, moliya bozori infratuzilmasining yetarli darajada rivojlanmaganligi investitsiya operatsiyalarining samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Uchinchidan, aholi va xo'jalik yurituvchi subyektlarning kapital bozoriga bo'lgan ishonch darajasi hali ham past bo'lib, bu institutsional investorlar faoliyatining kengayishiga ma'lum darajada to'sqinlik qilmoqda [3].

Shu bilan birga, O'zbekistonda institutsional investorlar faoliyatini rivojlantirish uchun muhim imkoniyatlar ham mavjud. Jumladan, mamlakat iqtisodiyotida amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar, xususiylashtirish jarayonlari hamda kapital bozorini rivojlantirishga qaratilgan davlat siyosati institutsional investorlar faoliyatini kengaytirish uchun qulay sharoit yaratmoqda. Ayniqsa, sug'urta bozorining rivojlanishi, investitsiya fondlari faoliyatining kengayishi hamda pensiya tizimini isloh qilish institutsional investorlar ulushining ortishiga xizmat qilishi mumkin [4].

Bundan tashqari, kapital bozorini rivojlantirish orqali institutsional investorlar faoliyatini faollashtirish iqtisodiyotning real sektoriga investitsiya oqimini oshirishga yordam beradi. Institutsional investorlarning moliya bozorida faol ishtiroki uzoq muddatli investitsiya resurslarini shakllantirish, moliya bozori likvidligini oshirish hamda moliyaviy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu sababli mamlakatda institutsional investorlar faoliyatini rivojlantirish moliya bozorini modernizatsiya qilishning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi [5].

Umuman olganda, O'zbekistonda institutsional investorlar faoliyatini rivojlantirish kapital bozorini chuqurlashtirish, investitsiya muhitini yaxshilash hamda moliya bozori barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, institutsional investorlar uchun investitsiya imkoniyatlarini kengaytirish, moliya bozori infratuzilmasini rivojlantirish hamda investitsiya muhitini yanada takomillashtirish zarur.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, institutsional investorlar moliya bozori barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ular moliyaviy resurslarni professional boshqarish orqali kapital bozorining likvidligini oshiradi, uzoq muddatli investitsiya manbalarini shakllantiradi hamda moliyaviy risklarni samarali boshqarishga xizmat qiladi. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi institutsional investorlarning moliya bozoridagi ulushi yuqori bo'lgan sharoitda kapital bozori yanada rivojlangan va barqaror bo'lishini ko'rsatadi. O'zbekiston moliya bozorida ham institutsional investorlar faoliyatini kengaytirish kapital bozorini rivojlantirish va investitsiya jarayonlarini faollashtirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, moliya bozori barqarorligini ta'minlash hamda institutsional investorlar rolini oshirish bo'yicha quyidagi ilmiy-amaliy takliflarni ilgari surish mumkin:

1.Kapital bozorida institutsional investorlar uchun investitsiya instrumentlari ko'lamini kengaytirish.

Bunda korporativ obligatsiyalar, investitsiya fondlari ulushlari hamda boshqa moliyaviy instrumentlarni rivojlantirish orqali institutsional investorlar uchun yangi investitsiya imkoniyatlarini yaratish zarur.

2.Pensiya jamg'armalari va sug'urta kompaniyalarining investitsiya faoliyatini faollashtirish.

Pensiya fondlari va sug'urta kompaniyalari uzoq muddatli investitsiya resurslari manbai hisoblanadi. Shu sababli ularning kapital bozoridagi investitsiya imkoniyatlarini kengaytirish moliya bozorining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

3.Moliya bozori infratuzilmasini rivojlantirish va zamonaviy moliyaviy texnologiyalarni joriy etish.

Elektron savdo platformalari, depozitariy tizimi hamda kliring mexanizmlarini takomillashtirish institutsional investorlarning moliya bozorida faol ishtirok etishini ta'minlaydi.

4.Investitsiya fondlari faoliyatini rivojlantirish va ularning kapital bozoridagi ulushini oshirish.

Investitsiya fondlari aholi mablag'larini kapital bozoriga jalb qilishda muhim rol o'ynaydi. Shu sababli ularning faoliyatini rag'batlantirish kapital bozorining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

5.Korporativ boshqaruv tizimini takomillashtirish orqali institutsional investorlar ishonchini oshirish.

Korxonalarda moliyaviy hisobotlarning shaffofligini ta'minlash, korporativ boshqaruv standartlarini joriy etish hamda investorlar huquqlarini himoya qilish institutsional investorlar faolligini oshiradi.

6.Aholining moliyaviy savodxonligini oshirish va kapital bozoriga jalb etish mexanizmlarini takomillashtirish.

Moliyaviy savodxonlikni oshirish orqali aholi mablag‘larini investitsiya fondlari va boshqa moliyaviy institutlar orqali kapital bozoriga jalb qilish imkoniyatlarini kengaytirish mumkin.

Umuman olganda, institutsional investorlar faoliyatini rivojlantirish moliya bozori barqarorligini ta‘minlash, investitsiya muhitini yaxshilash hamda iqtisodiyotning barqaror o‘shishini ta‘minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli mamlakat moliya tizimini modernizatsiya qilish jarayonida institutsional investorlar faoliyatini qo‘llab-quvvatlash va ularning kapital bozorida ulushini oshirish ustuvor vazifalardan biri bo‘lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

- [1] Bodie, Z., Kane, A., & Marcus, A. J. (2021). Investments (12th ed.). McGraw-Hill Education.
- [2] Fabozzi, F. J. (2016). Institutional investment management: Equity and bond portfolio strategies and applications. Wiley.
- [3] International Monetary Fund. (2022). Global financial stability report. IMF Publishing.
- [4] Mishkin, F. S. (2019). The economics of money, banking and financial markets (12th ed.). Pearson Education.
- [5] OECD. (2021). Institutional investors and capital market development. OECD Publishing. <https://www.oecd.org>
- [6] World Bank. (2020). Global financial development report 2019/2020: Bank regulation and supervision a decade after the global financial crisis. World Bank Publications.
- [7] Laudon, K. C., & Laudon, J. P. (2020). Management information systems: Managing the digital firm (16th ed.). Pearson Education.
- [8] O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 14-yanvardagi PF-5630-son Farmoni. (2019). Kapital bozorini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida. <https://lex.uz>
- [9] O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 13-apreldagi PQ-5073-son qarori. (2021). Kapital bozorini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida. <https://lex.uz>
- [10] O‘zbekiston Respublikasi Kapital bozorini rivojlantirish agentligi. (2023). Kapital bozori rivojlanishi bo‘yicha yillik hisobot. <https://capitalmarket.uz>
- [11] Sharpe, W. F., Alexander, G. J., & Bailey, J. V. (2018). Investments (10th ed.). Pearson Education.